

A magyar népzene és énekkari műveltségünk

A KOMOLY TUDOMÁNNYÁ fejlődött néprajz szemünk elé állítja az íráselőtti ősember világát, amelyben felfedezi a hiedelmek és a hit csiráit, logikus gondolkozást megelőző formákat, a család ősi szerkezetét, a költészet, zene, tánc kezdeteit. Állítja, hogy a legkezdetlegesebb népeknek egyenletes műveltség szintjük, közös, általános műveltségvagyonuk van, melynek hagyományozása, öröklése a maga vonalán zavartalan. Az egység csak a műveltebb népek szomszédságában bomlik meg. Az ősi réteg fölé folyvást szélesedő műveltségrétegek települnek, melyek a régivel nincsenek közösségben. A tanultabbak, műveltebbek az idegenek műveltségét eltanulják, lemásolják, átplántálják saját hazájukba, de jó szemmel minden időben megkülönböztethető a „magas kultúrának” nevezett rétegük, a népi, ősi „mély kultúra” nagy múltat jelentő rétegétől. Úgy élnek ezek a sávok egymás fölött, mint a földtörténet egymást takaró és tartó beszédes lapjai. Mától az ősemberig vezethető korok tárgyi és szellemi emlékeiből látnunk kell, hogy a ma élő népek vadász, halász, pásztor, földműves osztályaiban évezredek emlékei élnek. Az emlékek a legműveltebb népek megfelelő osztályaiban is annál nagyobb számban találhatóak, minél bolygatatlanabban éltek ősi szabású életüket, folytathatták ősfoglalkozásukat.

Kezdeti jelenségeket más kezdeti jelenségekkel magyarázhatunk. A magyarság a történelem folyamán nem egyszer kapcsolódott keverék népi törzsszövetséghez. Hozzá is csatlakoztak más népek. Sorsa változatos földrajzi környezetbe sodorta, más műveltségű szomszédok mellé vitte, nomád életéből kiszakította, míg Nyugat szomszédságában végleges otthont talált. Művelődéstörténetünk minden mozzanata ősi tárgyi hagyatékunknak, becsben tartott hagyományainknak sorvadását, pusztulását jelentette. Csoda-e ezek után, ha ma, az örök magyar szellem izmosítása idején, közép- és felsőosztályunkat a népiség jelenvaló és a múlt történeti tényeivel akarjuk magyarságában megerősíteni: ha azt akarjuk, hogy a magyarabb szellemiség gyökerei az ősi műveltségre rátelepült rétegeken keresztül hatoljanak s a magas kultúrák figyelembevételével életerőt szívjának onnan, ahonnan megszámlálhatatlan nemzedékek óta omlik az egyarcú magyar, ahol sajátos tárgyi és szellemi kincseink rejtőznek. Azért kutatjuk és kell kutatnunk az önelvű és öncélú magyarság fejlődéstörténetét, hogy konkrét ismeretek és eredmények alapján alkothassuk meg a magyarabb magyar szellemiséget a ma és holnap számára. Szekfű mellett bizonyára Széchenyi is meglepetten kiáltana fel és nagy meglepéssel mondaná ki, hogy a magyarabbá levéshez vezető út első, alapvető munkáját, reformtevé-

kenységét – nem várt helyen – a magyar népzenevel tette meg Bartók Béla és Kodály Zoltán.

Konkrét ismeretet és eredményt régi zenei szakértőink nem adhattak. Nagy szent Gergely pápa zenei tevékenységéről, Palestrináról, a klasszikusok műveiről és hatásáról, a IX. szimfónia apró részleteiről, Brahms magyar táncairól tudtak, sőt a maláji szigetlakók zenéjét is érdemesnek tartották ismerni, csak éppen a saját népzenejükről nem voltak még értesülve. Az ősi magyar lélekre, a változatlan szellemiségre az idő rongyokat, bécsi, budapesti, cigányos, dzsentris, hivatalos kendőket aggatott és a sértett igaz érték az eltévedt helytelen úton járó koroknak meg sem mutatta többé való szépségeit. A két tudós tehát az élő könyvtárakhoz fordult, s a nótafák jól emlékező évgyűrűiről leolvasta a magyar muzsika monumentáit. Megállapította, hogy megvan a magyar zenetörténet, csak olvasni kell tudni belőle. Való ismeret és eredményként 10.000 éneket viaszba írtak és a hatalmas anyagot megtanulva kimondották, hogy a magyar zenei mustármag a magyar népdal, melynek szerepe lesz a nyolcadik milliának a hét millió néphez való visszavezetésében és abban, hogy a nyolc milliós nép végre nemzetté legyen.

A népdal, a népi kultúra virága, remekmű. Tudatlanok kincse és tanultak élő csodája. Nem kezdetlegesség, hanem évezredes fejlődésben kiérlelt, leszűrődött művészet. Tökéletes, mert kiegyensúlyozott az a kultúra, amely létrehozta. „Kis arányaiban épp oly tökéletes, akárcsak a legnagyobb szabású mestermű. Valóságos klasszikus példái annak, miképpen lehet valamely zenei gondolatot a maga frissességében, arányosan, egyszóval a lehető legtökéletesebben kifejezni” – mondja Bartók Béla. A népdal zengő ajkakon él. Előadása etikailag tiszta. Nem hatást keres a nótafa, nem a közönségnek énekel, hanem a természetnek, a világmindenségnek, Istennek tárja fel szívét. A népdal és a klasszikus zene közeli rokonok. Egy igazi népdalmelódia teljesen egyenértékű a legszebb Beethoven-témával. A magyar népdal összessége, lényegükkel egybekapcsolódott teljessége minden megírt szimfóniánál hatalmasabb és értékesebb, mert belőle úgy alakul ki a magyar nép belső világa, mint a szimfónia-tételekből egyetlen emberé. Rend és szabály nélkül virulnak, de rétté nyílnak, virágos rétté, melynek teljessége és harmóniája mérhetetlen.

Mégis csak a cigányzene az igazi magyar zene – mondják sokan. Igen, sokan és főképp azok, akik csak és kizárólag mámoros állapotban döbbennek magyar mivoltukra. Mekkora tévedés! A cigány túlfűtöttsége, túlzott cikornyássága, az időmérték állandó ingadozása, az érzelgősségtől a vadságig vitt ellentétek csak torzképét mutatják a magyar zenének; beletartoznak ugyan a magyar zenekultúrába, de mivel csak a középosztály „nótáit” ismerik, annak jelentéktelen részét alkotják.

LÁSSUK EZEK UTÁN a magyar népdalt és útját. Az összegyűjtött magyar dallamanyag két fontos részre: régi és új dallamok osztályára oszlik. Most csak a régi dallamanyaggal foglalkozunk, mert a régi dallamok a legértékesebb zenei kincseink. Jellemző sajátásaik:

1. a. Az eurázsiai gyökérre valló félhangnélküli ötfokú hangsor. (Olyan természetes – vagy lefelé-haladó melódikus – moll hangsor, melyből kimaradt a 2. és 6. fok.) A legtöbb dallam ezen az öt hangon kívül érinti a tonika alatti f-et, a tonika oktávját, g"-t és igen ritkán előfordul a felső terc, b" is. Ez a hangsor

az orosz síkságon át Kínáig a török és tatár népeknél otthonos. A hangok nevét számokkal is helyettesíthetjük Bartók-Kodály jelrendszere szerint:

f'	g'	b'	c''	d''	f''	g''	b''
VII	1	b3	4	5	7	8	b10

1. b. Olyan dallamszerkezet, melyben a második rész hangról-hangra pontos kvinttávolságra követi az elsőt. Ez a tulajdonság a rokon cseremisiz dallamkincs főjellemezője.

2. Olyan négyszakaszos, vagyis négy dallamsorból álló szerkezet, melyben a négy szakasz zenei tartalma általában, az 1. és 4. szakaszé minden esetben eltér. Képlete ABCD. (Dallamsoron egy-egy verssorra énekelt dallamrészt értünk.) A dallamszerkezet nyitját a dallamsorok záróhangja adja.

3. A dallamsorok izometrikusak (egyenlő szótagszámúak). Főcézura a második sor végén b3. A 12 szótagszámúak dallamai kivétel nélkül kötetlen, ún. parlando ritmusúak, melyek a magyar népdalra nagyon jellemzők, egyetlen szomszéd nép sem vette át őket.

4. Ritmusuk beszédszerűen szabad, parlando-rubato, és tánclépésszerűen változatlan, tempo giusto.

5. A - - végződés erdélyi, a - pedig más magyar vidékek jellemezője.

6. A lassú, parlando dalok, a keserves énekek feltűnő sajátja a gazdag díszítés, ornamentika. Fontos régiség, melynek minden hangja figyelmet érdemel. Ez a dallamstílus nálunk, főképp a székelylakta területeken él és egységes. A dallam és szöveg viszonyát illetően a székelység ősrégi állapotok maradványait őrzi: a dallam nincs meghatározott szöveghez kötve, azonos szótagszámú szövegek közül bármelyikre éneklük. (Jakocs János zetelaki vak koldusnak minden szótagszámra megvan a nótája; a szótagokat ujjain számolja ki és azonnal éneklő a dallamot.) Gyakran négy dallamsorra csak két szövegsor jut, ilyenkor a nótafa a szövegsort egyszerűen megismétli. Minél parasztibb a dalok, annál kevésbé kapcsolódtak egyes szövegekhez. Dallam és szöveg elválaszthatatlansága a műdal jellemezője.

Hogy a ma gyermeke a magyar népdal elméletét csaknem az exakt tudományokéhoz hasonlóan kristálytisztán, készen kapja, az Kodálynak és Bartóknak köszönhető. Kriza még 1863-ban Vadrózsáinak csak szövegét közli. Így is feltűnést keltett irodalmi körökben és belőlük a látott kincseknél még igazabb gyöngyök létezésére lehetett következtetni. Szini Károly, Bartalus István és főképpen dr. Kiss Áron már meglátják a szöveg és a dallam szoros összetartozását, de feljegyzéseikben sokat adnak saját képzett zenész mivoltukból s ezért anyaguk alig használható. Fabó Bertalan nagy munkája is csaknem hasznavehetetlen. A tudomány főképp azért kezdte ki munkáikat, mert a közölt adatokat kísérletileg nem lehetett ellenőrizni. Kísérletezésre Edison 1877-ben feltalált fonográfja mutatkozott alkalmasnak. Könnyű hordozhatósága, egyszerű kezelése miatt csakhamar elterjedt. Gép volt, melynek segítségével már a felvett, viaszba írt dallamot százszor is újra lehetett játszani, a kísérletet meg lehetett ismételni, nehéz részeket lassan, lassabban énekelteni, hogy a legkisebb hangot is pontosan le lehessen jegyezni. Vikár Béla 1492, Garay Ákos 47, Kodály Zoltán 2700, Bartók Béla 2721, Molnár Antal

307, Kodály Zoltánná 348, Lajtha László 260 dallamot vettek fel az új eszközzel. Seprődi János nagy anyaga, Veress Gábor felvételei még a mai napig ismeretlenek. De a fonográf felvételek sem felelnek meg ma már a tudományos követelményeknek. A viaszhengerekbe írt tú-utak nem időállóak, penészednek, porosodnak és így feltűnően torzítanak, romlandók is, de főképp akusztikailag nem adnak tökéletes képet. Helyét a gramofonlemezre való felvétel pótolja, ahonnan már csak a nótafa környezete hiányzik. A legutolsó idők magyar népdalfelvételeit már gramofonlemezről hallhatjuk.

MIT ÉRNÉNEK azonban a legtökéletesebb népdalfelvételek is szekrénybe zárva, vagy néhány tudós munkaterületén szép rendbe helyezve? Új magyar zenét kell teremteni, melyben a főhangsúly a magyar népdalon van. Az új magyar zene európai színvonalú legyen, de olyan, amelyben a magyar nép fölismeri önmaga szívét; melyben találkozik a nemzet legnagyobb és legkisebb fia; mely Vas megye és Ciuc megye gyermekét, Amerika magyarját és Moldva csángóját tulipántos ládára ülteti, egymás mellé helyezi, hogy meghallják, megértsék, megszeressék a nagy időkről beszélő dalt és megérezzék bennük az egy gyökérből indult szívek egyrítmusú dobbanását. Ezt az új magyar zenét csak nagy művész írhatja, mert a zene mű értékét nem a népi elem, hanem annak mikénti alkalmazása dönti el. Idegen szellem számára a népdal hangváz csupán. Nemzeti gyökerű művész biztosíthatja formájának nemzeti mivoltát. Emberileg is részesévé kell válnia egy embercsoport életének. Nem írhat új magyar zenét, aki nem fogadta be és nem virágoztatta ki magában az élő zenei hagyományt és azt nem folytatja a maga módján. Az új magyar zeneíró lelkülete azonos a magyar népdaléval, mint Palestrináé a feldolgozott gregorianéval, Baché a koraiéval. Nem átvétel, hanem azonosulás az ily alkotásmód titka.

Az elmondott szellemben írt alkotások, Bartók és Kodály, valamint Bárdos Lajos, Kerényi György, Veress Sándor, Nádasdy Kálmán, Halmos László, Kertész Gyula stb. új magyar zenéje, Molnár Antal, Tóth Aladár és Szabolcsi Bence e szellemet sugárzó írásai nem maradhatnak többé csak a zenetudomány kérdéseként. Mindnyájunknak közös lelkiügye ez, melynek maradék nélküli diadalra vitelében mindenkinek, akiben magyar szív dobog, közre kell működnie. A magyar mivolthoz az is hozzátartozik, hogy ki hány éneket tud, mennyire éneklí azokat és mennyit ad azokból tovább. A magyar falu gyermeke azért magyarabb a magyar város gyermekénél, mert életszükségleteként játszotta a magyar játékot, annak tevéleg résztvevője volt, megtanulta társaitól vagy a nagyszülők térdén az örökendő és tovább adandó anyagot. Akik csak beszélnek a magyar ének szépségeiről, de maguk nem tudják és nem éneklí, hasonlóak a régi magyar főurakhoz, akiknek ruhájuk, jólétüket biztosító földjük és parasztjuk volt – bár ez utóbbi sem mindig – magyar, de ők maguk még csak beszélni sem tudták őseik nyelvét. A közös nyelvből még pusztán csak értelmi egység fakad, az pedig egyoldalú. Nekünk érzelmi egység kell, ezt pedig a népkultúra legnagyobb közössége, a nemzeti zenélés adhatja, melynek legfőbb eszköze és alapja az énekkari művelődés. A munkát Kodály tanítása szerint már a gyermekkorban kell kezdeni. 6 – 16 év között a legfogékonyabb az emberi elme, tehát ebben a korban járja át a gyermeket a zene éltető árama. Egyetlen élmény megnyithatja a fiatal lelket. Ezt az élményt kell megszerezni a gyermeknek. A magyar nem szeret kollektív munkára tömörülni.

Ez végzetes nemzeti hiba, amelynek javítására mindent el kell követni, minden eszközt meg kell ragadni. Lehet-e erre a munkára alkalmasabb eszközt elképzelni is, mint a kórust, de főként a gyermekkórust. Szemléltető eszköze a társadalmi szolidaritásnak. Sokan egyesülnek valaminek a megvalósítására, amit egyes ember – ha még olyan tehetséges is – nem oldhat meg. Itt mindenkinek munkája egyaránt fontos. Egyetlen ember hibája mindent elronthat. Gondokkal küzdő tanítók, lelkes tanárok, tanuló és már kenyérkereső gyermekek lelkes munkájából csak áldás fakadhat. A csillogó szemű gyermeksereget készen várják Kodály tréfás kánonjai: *Tyűkkergető*, *Uj kőkút*, *Lencse-borsó kása*; két szólamú énekei mennyi víg és feledhetetlen percet szerezhetnek – nem is tudom, hogy a *Bicinia Hungarica*-ból a víg *Ez a lábam*-at, vagy a szép gyermekimádságot, a *Miatyánk*-ot említsem-e; háromszólamú énekei közül talán a könnyekig kacagtató *Süket sógor-t* vagy a hangutánzó *Gólya nótát* sorolhatnám fel; gyermekkórusaiból a *Villő*, *Turót eszik a cigány*, *Lengyel László játék* (– szinte Mária éneknek nevezhető, mély hitről tanúskodó része; „mi elmegyünk Boldogasszony kis kertjébe, kérvén kérjük, adván adja” már világhíresség) – a *Pünkösödölő*, *Vízkereszt*, *Gergelyjárás*, *Új esztendő köszöntő*, *Horatii Carmen stb.*, *stb. gyermekseregnek írt nagy alkotások*. *Bartók Béla egy könyvnyi énekkel örvendeztette meg az énekes magyar gyermekvilágot. Csak egy kis tanulás, készülség akarat kell, hogy a legegyszerűbb eszközökkel a legmagasabb művészi eredményt előteremtsük.*

A gyermekkórusok után a vegyeskar töltheti be az érzelmi egység felé vezető út legfontosabb munkáját. A vegyeskar az egész emberiség tolmácsa minden vonatkozásban. A *Mátrai képekben* a szólamok vonalai egymásból nőnek tömör testté, nyoma sincs a harmóniába való öltöztetésnek, a népdal szinte önmaga látja el magát háttérével; *Székelyfonó*, *Köszöntő*, *Molnár Anna*, *Öregek* megelevenítik a címet: ott a nehéz életet élő székely sok körülményű bolyongását és sorsát halljuk; majd a köszöntők virágfüzéreit látjuk; a balladában a kivont kard mesteri hangutánzásán vagy a gyermekét szoptató anya boldog ringásán merengünk; vagy azon csodálkozunk, hogy a foghíjas, biccenő öreget is elmúlásában bátorítja s halódó szemét anyagöngédséggel fogja le. A Kodály-művek szemlélésénél csodálatunkat nem fokozhatjuk tovább. A *Jézus és a kufárok*-at hallani kell, hogy a szerzőt a maga nagyságában láthassuk.

Énekkari feldolgozásaiban, színpadi műveiben, hangszeres alkotásaiban egyformán teljes diadalra juttatta a magyar népdalt. Egyházához sem volt hűtlen. A nagyszombati templom gyermekemlékei nem múltak el nyom nélkül fölötte. *Ave Maria*-ja mélyen magyar, de amellet gregorián-hangvételő zene; a *Harmatozásokban* minden szólam önállóan szól az Üdvözítőhöz; öt *Tantum-ergo*-ja magyar alkotás az egyház utolsó öt százada számára. *Boldog Isten*, *Jelenti magát Jézus*, *Angyalok és pásztorok*, a *150. zsoltár* megannyi beszédes dokumentum Kodály valóságossága mellett.

Kodály és Bartók emberek, művészek, akik értékelnek, alkotnak, újjáteremteneik, akik embertársaikat a hétköznapiokból ünnepbe ragadják, a robotból a magasságok felé. Ők kultúrát teremtettek, énekkarkultúrát, mely mindenki számára nyitva áll, mely nevel, jobbit, lelket gazdagít, erkölcsi erőt ad és műveltségbeli fölényt biztosít. Hogy az ország nem kesereg már tovább és nem vigad sírva cigány mellett, hanem a munka boldogító tudatában dolgozik, hogy a magyarabb új nemzedék ma már boldogan énekel, ez az ő érdemük.

AZ ÚJ MAGYAR ZENE transylvan kezdeteire – bár kínálkozó alkalom volna – itt nem térünk ki, valamint a múlt kritikáját is mellőzzük, csak annyit állapítunk meg, hogy a helytelen zenei közszellem és nevelés ellenére az ifjú magyar lelkeket mégis átjárta a Kodály-Bartók-iskola élesztő és megtartó szelleme. Bizonyítékként álljon itt az 1938-as esztendő néhány adata:

A Mariánum leánykórusai (csaknem minden osztálynak külön, több osztálynak kisebb kórusa s egy teljes, hatalmas leánykar) 1938. május 8-án 22 műsor-számból álló hangversenyt rendezett: műsorán csak új magyar zene, főképp Bartók- és Kodály-kórusok szerepeltek. A teljes műsort fokozódó lelkesedéssel, kotta nélkül énekelték végig *Kotsis M. Cecília* nővér vezetése alatt. Ez a leánykar a mával halad. Nincs új magyar zenei alkotás, amelyet azonnal ne ismernének és ne énekelnének. Éppen így ismerik a román zenei alkotásokat is.

1938. május 21-én tartották a Cluj–Dubuca-i kat. elemi iskolák egyházi énekvizsgájukat, amelyen kötelező volt előadni egy két- és egy háromszólamú, Cantualéból vett éneket és egy, az új magyar zenéből vett szabadon választott dalt. Győztes a jegenyei falusi iskola lett, amelyet *Vizi Menyhért* tanító vezetett.

1938. május 26-án a Mercurea-Ciuc-i róm. kat. gimnázium fiú-vegyeskara önálló hangversenyt adott, amelynek minden számát az új magyar zene szolgáltatta. Jelentősebb számai: Kodály: Székely keserves, Ave Maria és Jézus és a kufárok. A Jézus és a kufárok nehéz feladatait a falusi gyermekek minden nehézség nélkül énekelték; *Sarkadi Elek* zenetanár nagyszerű eredménnyel végzi munkáját.

1938. május 24-én a református iskolák is belépnek az új magyar zene pártolói közé és nagy hozzáértéssel összeállított 12 számból álló műsorral lepték meg városunk közönségét. A Bartók–Kodály hangversenyen *Vásárhelyi János* püspök mondott beszédet. Fontosabb műsorszámok: Kodály: Lengyel László, Karádi nóták. Horatii Carmen, kánonok, Adagio, Magyar népdalok; Bartók: Három népi gyermekjáték, valamint román táncok és román népdalok. A református iskolák hangversenye nagy érdeklődést keltett. *S. Czeglédy Emmi*, *Benedek Kálmán*, ifjabb *Delly-Szabó Géza* fiatal karnagyok szereplése igen sokat ígérő.

Végül 1938. június 12-én este a székely fővárosban rendezte meg az ottani katolikus kettős intézet a vendiák-találkozóval kapcsolatos évvégi hangversenyt. *Nagy István* fiúvegyeskara 14 számból álló műsort adott. Fontosabb műsorszámok: Kodály: Köszöntő, Cigánysirató és Mátrai képek; Bartók: Bánat, Madárdal; Viadna: Exultate justi stb. Ahhoz semmi szó és kétség nem fér, hogy ma Transylvániának legjobb fiúvegyeskara a Nagy Istváné.

A fiatalság e jelentős megmozdulásaihoz hozzávehetjük a Magyar Színház Hány János-előadását, amely zenei tekintetben ugyan meghaladta a színház erőit, de így is nagy tömegekhez vitte közel az új magyar zenét.

Az ez évi eredményeket soroltuk fel, de mi sem természetesebb, minthogy a mozgalom nálunk sem mai keletű. Hogy nem vált általánossá, az a hivatalos és egységes támogatás hiányának tudható be. Azt a dicséretes törekvést, melyet a dalápolás hivatalos szerve, az Országos Magyar Dalosszövetség, a régi szellemben írt magyar dalkultúra, főként a férfikarok gondozásában, kifejt, elismerjük, de az elmondottak alapján érthetően nem követjük. A dalárdáktól még mindig idegen a magyar múltba gyökerező új magyar zene. Jankovich Ferencel elmondhatjuk: „Egyhangú működésük és versenykórusaik olyan üresen konganak, mint az arany és ezüst érmek, amelyeket majd nyerni lehet velük. Szóvirágos tüzes szó-

vegek, szentimentálisan andalgó dallamaikkal úgy hatnak használat közben, mint a bábkardok vagy hintalovak, melyekkel a gyerek csatába indul s még győz is. A művészi cél fokozatosan háttérbe szorul, helyét a díjnyerés ambíciója foglalja el. A zene szociális örömeiben való elmerülés, a lelki harmónia és egyenlőség fel-emelő érzése, a zene tulajdonképpen lényege, jelentéktelenné törpül. A karnagyokat tapasztalt öreg dalosok irányítják s így különösen a nagyobb múlttal rendelkező városi dalárdák hű őrizői, féltékeny irányítói önmaguknak, kiknek kezében eszköz az engedelmes karnagy és akik már-már képtelenek felülmúlni önmagukat.”

Az Országos Magyar Dalosszövetség néhány nappal ezelőtt városunkban rendezte meg hatodik dalosversenyét. Pompás, színes csoportokban, szép zászlókkal, koszorús leányokkal az élen, mintegy 50 dalárda sereglett a Magyar Színház felé versenyre készen. A felvonulás láttán minden szemlélődőnek megdöbbant a szíve. A falusi csoportok népviseletben, szóltan szoborarcú fegyelmezetten meneteltek. Szemükből sugárzott, hogy a leckét megtanulták.

Az 52 dalkar között 31 férfi, 22 vegyes és 4 női kórust találunk. Nevezett szövetség keretében 1930-ban 138, 1937-ben 231 dalárda működik a hivatalos kiadványok szerint s így a most versenyző 53 dalárdát a múlt versenyekhez is viszonyítva kevésnek találjuk. Abban reménykedtünk, hogy a mennyiségben jelentősen apadt kórusok a bölcs és szakképzett irányítás mellett legalább minőségben haladást fognak mutatni és az új verseny kötött és szabadon választott darabjai gonddal, körültekintéssel és a haladás figyelembevételével állítatnak össze; hogy a bírálat a ma szemével és fülével végzi feladatát; hogy a hangadásnál nem lesznek nehézségek és váratlan meglepetések; hogy a karmesterek ezúttal nem fognak szabadgyakorlatokat, tánc- és erőmutatványokat végezni; és végül, hogy a dalostalálkozó díszhangversenyén minden hallgató a zene szociális örömeiben merülhet el, hogy onnan szép dallamokkal, gyógyító harmóniákkal telten távozzék.

Azonban a mennyiségben megfogyatkozott kórusok minőségben sem elégtették ki várakozásunkat. A hatodik verseny színvonala semmiben sincs az első verseny fölött, sőt el sem éri azt; alig állt a századforduló szintjén. Jó énekarok, kiváló hanganyag – különösen a vegyeskaroknál, elfogadható vezetés, rossz művek. Ahelyett, hogy az új magyar zenét hallhatnánk, tömegeinknek tanítanók, a nyomtatott műsorból azt kell kiolvasnunk, hogy 74 előadásra kerülő mű közül Mosonyi-Jandl, Thern, Beschnitt, Weyts, Ferch, Mascagni, Beethoven, Kossovits, Stein, Koudela, Möhring, Dománffy, Ország, Bárdos, Geszler, Haják, Liszt, Boldis, Arany-Sarudi, Hoffman, Hubai, Lányi, Ádám Jenő, Sztára, Vásárhelyi Zoltán egy-egy; Nosedá, Fövényessi, Demény, Révfy két-két; Gaál és Kodály három-három; Hoppe, Pogatschnigg négy-négy; Delly-Szabó Géza, Veress Gábor öt-öt és Tárca Bertalan tizenhárom kórusművel szerepel. A mindennél ékeesebben beszélő névsorhoz még csak annyit teszünk hozzá, hogy akadtak karmesterek, akik saját szerzeményüket adták elő kórusukkal. A felvett három Kodály-mű közül egyetlenyet hallunk Kodályhoz méltó módon, a Székely keserves és a Jézus és a kufárok messze meghaladja a kijelölt csoportok teljesítő képességét.

Ítéletet és osztályozást az eredmények komoly számbavétele és felmérés alapján vártunk. Több helyen meg kellett állapítanunk, hogy a komoly munkát a bírálat nem méltatta kellő figyelemmel. A helytelenül választott Liszt: *Fényt, több fényt* c. darabjában a kilenc versenyző kórus közül egyetlenegy énekelt pontosan a nyolcad – pontozott nyolcad – tizenhatod – nyolcad többször előforduló ritmusát,

előírt tempóját és helyes dinamikáját, a többiek elnagyolták, túl sok karnagyi fel-fogást vittek bele, egyforma méretekre egyszerűsítették a nehézséget jelentő részeket.

A dalosünnepek hangadásáról hosszas értekezések jelentek meg az utóbbi időben. Nem lehet kedvesen bejárni az énekesrend területét a kérdéses hangokkal. Zongorán végzett előjáték sem szükséges ide. Nehány ütem előjátszása is bátran elmaradhat. Minden karmester tudjon észrevétlenül is biztos hangot adni.

Reméltük, hogy több ugráló, guggoló, kéz-lábgyakorlatokat és fejtetéseket végző karmestereket Forrai Miklós: Karmester c. könyvének megjelenése után nem látunk. Tévedtünk. A versenyen kevés tiszteletreméltó kivétel akadt.

A dalosversenyt befejező ünnepekről a közönség nem felüdülve, hanem kissé csalódottan távozott, számosan közülük leverten. Az át nem vett díjak maguknak a dalosoknak elégedetlenségéről tanúskodtak. A hatodik dalosversenyen megnyugtatóan a Savadisla-i és bandi falusi férfikórus, legfőként pedig a székely főváros iparos dalegyletének férfikórusa szerepelt.

EZEK UTÁN úgy érezzük, nem szükségtelen néhány pontban összefoglalnunk azokat a kívánalmakat, amelyek a magyar zenekultúrában ma már általánosan ismertek és elfogadottak, de nálunk mégis ismételten hangsúlyozandók:

1. az egyházi zenében kívánatos a népének nagyobb térfoglalása s az új magyar zene szellemében írt művészi karének bevezetése;
2. a világi énekek előadására vegyeskarok szervezését kell előmozdítani, a templomi karéneket pedig csak fiú vegyeskarok adják elő;
3. elérkezett az ideje az idegen szellemű kompozíciók kiküszöbölésének; a magyar énekes a német dalt németül, a románul románul, a latint latinul, a magyart magyarul énekelje;
4. zeneirőink az európai tájékozódás mellett mélyüljenek el a transylvan magyar népkultúrában és az új magyar zene szellemében;
5. végül dalkultúránk szervezőinek meg kell gyökereztetniök a népének építő erejébe és jövőjébe vetett hitet.

DOMOKOS PÁL PÉTER